

Sprawozdanie z „Kongresu 108 błogostawionych męczenników II Wojny Światowej” – Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, 11–12 grudnia 2019 r.

Report on the „Congress of 108 Blessed Martyrs of the Second World War” – Museum of the Second World War in Gdańsk 11–12 December 2019

W 2019 r. przypadła 20. rocznica beatyfikacji 108 męczenników II wojny światowej, której 13 czerwca 1999 r. dokonał w Warszawie papież Jan Paweł II. Było to wydarzenie bardzo ważne nie tylko dla Kościoła w naszej ojczyźnie, lecz także dla Kościoła powszechnego; dzięki niemu o martyrologii Polaków podczas ostatniej wojny po raz kolejny przypomniano całemu światu. Wspomniana beatyfikacja podsumowała wiele lat badań nad ofiarami hitleryzmu, zwłaszcza spośród duchowieństwa i osób zakonnych. Świadectwa o ich męczeństwie zbierano już po zakończeniu wojny, w niektórych przypadkach zaraz po wyzwoleniu obozu. Tak było w KL Dachau. Ostatecznie prymas Polski kard. Stefan Wyszyński przygotowanie martyrologium zlecił w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku dwóm salezjanom: ks. Janowi Wosiowi i ks. Wiktorowi Jacewiczowi. Ich badania zaowocowały pięciotomowym wydawnictwem, które ukazywało się w latach 1971–1981. Dzięki tym pracom oraz przekonaniu wiernych o sławie świętości męczenników za wiarę możliwe było wszczęcie procesów kanonizacyjnych wybranych osób. Pierwszym wyniesionym na ołtarze w Kościele męczennikiem II wojny światowej był św. Maksymilian Maria Kolbe – franciszkanin, który poniósł śmierć w KL Auschwitz. Wprawdzie

SPRAWOZDANIA

beatyfikowany został przez papieża Pawła VI jako wyznawca, ale Jan Paweł II zmienił formułę jego procesu i ostatecznie został kanonizowany jako męczennik za wiarę. Otworzyło to drogę do wyniesienia na ołtarze innych męczenników z okresu II wojny światowej, nie tylko z Polski, lecz także spośród przedstawicieli innych narodów. W 1987 r. podczas pielgrzymki do rodzinnego kraju papież Jan Paweł II wyniósł na ołtarze bp. Michała Kozala, którego dekret beatyfikacyjny nazwał „mistrzem męczenników”. W 1992 r. w polskim Kościele rozpoczął się kolejny proces beatyfikacyjny, tym razem grupowy, który zakończył się wspomnianą beatyfikacją w 1999 r.

Wśród wyniesionych na ołtarze znaleźli się wówczas zarówno duchowni, jak i świeccy, którzy oddawali życie za wiarę, wykazując się heroiczną postawą. Wszyscy oni dali dowody niezwykłej ofiarności i miłosierdzia, całkowitego oddania Kościołowi i przywiązania do zasad wiary. W gronie błogosławionych męczenników odnajdziemy m.in. biskupów, którzy woleli zginąć, aniżeli zostawić swoją owczarnię; siostry i księży ratujących Żydów; teściową, która oddała życie za synową w ciąży; kapłana salezjanina, który za posiadanie różańca, a potem odmowę sprofanowania go został zmasakrowany i utopiony w kloace; księży i alumnów dzielących się w obozie koncentracyjnym jedyną kromką chleba ze współwięźniami; duchownego, który zginął za to, że nie wydał Gestapo komunistów. Można by rzec, że ich historia jest reprezentatywna dla doświadczenia znacznej części polskiego narodu podczas II wojny światowej.

Świadectwo ich męczeństwa nie zostało zapomniane, wciąż jest pielęgnowane – zwłaszcza w kościołach lokalnych. Heroiczna postawa niektórych świadków wiary jest też znana na całym świecie. Tak jest w przypadku błogosławionych wychowanków salezjańskich z Poznania (tzw. Poznańska Piątka), którzy nie tylko doczekali się upamiętnienia w kilku polskich placówkach salezjańskich, ale również powstał o nich komiks, o ich historii nagrano płytę, stali się inspiracją dla organizowanego corocznie Misterium Męki Pańskiej na poznańskiej Cytadeli. Wreszcie dzięki współpracy zgromadzenia salezjańskiego i poznańskiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej ukazała się naukowa pozycja całościowo omawiająca kontekst ich dorostania w środowisku salezjańskim, zaangażowanie w konspirację oraz męczeńską drogę, która doprowadziła ich do egzekucji w Dreźnie 24 sierpnia 1942 r. Książka ukazała się w języku polskim, angielskim i włoskim. Została przekazana podczas Kapituły Generalnej w Rzymie przedstawicielom salezjanów z całego świata. Jest bardzo dobrym przykładem tego, jak

Świadectwo ich męczeństwa nie zostało zapomniane, wciąż jest pielęgnowane – zwłaszcza w kościołach lokalnych. Heroiczna postawa niektórych świadków wiary jest też znana na całym świecie.

---

promować polską historię, nasze doświadczenie II wojny światowej, poza granicami kraju.

W propagowanie pamięci o tych, którzy podczas ostatniej wojny oddali życie za wiarę, wpisał się również kongres 108 męczenników zorganizowany w dniach 11–12 grudnia w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Był on podsumowaniem całego cyklu wydarzeń przygotowanych przez tę placówkę z okazji 80. rocznicy wybuchu wojny. Przy okazji wpisywał się w obchody 20. rocznicy beatyfikacji dokonanej w 1999 r. przez Jana Pawła II. Patronat honorowy nad kongresem objął abp Sławoj Leszek Głódź, metropolita gdański. Współorganizatorami byli Dom Zakonny Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Gdańsku oraz Pomorskie Stowarzyszenie Wspólna Europa, także z siedzibą w Gdańsku. Konsultantem merytorycznym zaplanowanych wydarzeń był ks. dr Jarosław Wąsowicz, członek rady Muzeum II Wojny Światowej.

Podstawowym celem kongresu było przypomnienie historii i duchowości polskich męczenników oraz promocja działań na rzecz utrwalania pamięci narodowej. Organizatorom przyświecała także integracja różnych środowisk, które na co dzień zajmują się propagowaniem spuścizny pozostawionej przez wyniesionych już na ołtarze męczenników, oraz uczczenie pamięci tych wszystkich, którzy w różnych okolicznościach ponieśli śmierć w wyniku zbrodniczej działalności totalitarnych systemów w okresie II wojny światowej, a także po jej zakończeniu. W trakcie dwóch dni kongresu odbyło się 14 debat panelowych, w których uczestniczyło ponad 250 osób, w tym 70 prelegentów i moderatorów reprezentujących różne placówki naukowe, duchownych, dziennikarzy, ludzi polityki, świata kultury i społeczników.

Różnorodność osób biorących udział w debacie pozwoliła na przeanalizowanie z szerokiej perspektywy doświadczenia polskiego męczeństwa zarówno w systemie nazistowskim, jak i komunistycznym. Pojawiło się wiele ciekawych wniosków związanych chociażby z tym, jak poprzez promocję historii kształtować współcześnie świat wartości oparty na patriotyzmie i wierze, zwłaszcza wśród młodych Polaków. Wydaje się to niezwykle cennym owocem przeprowadzonych dysput, ponieważ dotyczy pokolenia, które najbardziej dotyka powszechne dzisiaj podważanie znaczenia czynników kształtujących daną grupę społeczną i narodową, złączoną wspólnotą dziejów, kultury i przywiązania do tradycji. Pośród uczestników poszczególnych debat oraz ich słuchaczy powszechne było przekonanie o konieczności organizowania kolejnych edycji „Kongresu 108 błogosławionych męczenników II Wojny Światowej”.

Wydarzenie cieszyło się sporym zainteresowaniem. W kongresie uczestniczyli goście z całej Polski, a także przedstawiciele Polaków z zagranicy (Litwy, Niemiec, USA). Zaplanowanym debatom towarzyszyło

również wiele okolicznościowych wydarzeń. Całość kongresu rozpoczęła uroczysta eucharystia odprawiona w kościele Chrystusa Króla w Gdańsku. To miejsce szczególnie, związane z gdańską Polonią, która w okresie wojny złożyła olbrzymią daninę krwi. Mszy świętej przewodniczył abp Sławoj Leszek Głódź, natomiast słowo do zebranych skierował br. Zdzisław Duma – gwardian gdańskich kapucynów, jeden z głównych organizatorów kongresu. Po nabożeństwie został odsłonięty pomnik bł. ks. Franciszka Rogaczewskiego, który posługiwał w tutejszej parafii i został wyniesiony na ołtarze podczas pamiętnej beatyfikacji w 1999 r.

Pierwszy dzień kongresu zwieńczył koncert jazzowy „Między nami – Movie”. Odbył się on o godz. 20.00 w sali konferencyjnej im. Jana Olszewskiego w Muzeum II Wojny Światowej. Został wykonany przez zespół Bester Quartet, który zaprezentował unikatowe jazzowe interpretacje utworów muzycznych ze znanych filmów o tematyce wojennej. Natomiast 12 grudnia w tej samej sali, na zakończenie kongresu, odbyła się projekcja fabularyzowanego filmu dokumentalnego *Modlitwa o Polskę – z ziemi podlaskiej* w reżyserii Michała Muzyczuka. Przedstawia on martyrologię polskich unitów, którzy 24 stycznia 1874 r., broniąc w Pratulinie swojej świątyni, zostali rozstrzelani przez carskie wojsko.

Na koniec warto również wspomnieć, że gdański kongres cieszył się sporym zainteresowaniem medialnym, co także należy uznać za jego sukces. Patronat medialny nad wydarzeniem przyjęli: „Tygodnik Katolicki Niedziela”, Misericors.pl, Katolicka Rozgłośnia Diecezji Pelplińskiej „Radio Głos”, tygodnik „Sieci”, telewizja wPolsce.pl, portal wPolityce.pl, „Gazeta Polska”, portal Niezależna.pl oraz Radio Gdańsk. Całość debat udostępniono na kanale YouTube. Organizatorzy przygotowali również specjalną stronę internetową (<https://www.k108.pl/>). Wszyscy zainteresowani mogli zapoznać się na niej ze szczegółowym programem, notami biograficznymi 108 męczenników II wojny światowej oraz biogramami uczestników poszczególnych debat.